

A turisták sérelmére elkövetett jogsértések

Kijelenthetjük, hogy a turizmus és a viktimológia (áldozattan) a „jól kutatott” területek közé sorolható hazánkban és a világban egyaránt. Amennyiben viszont a két fogalmat együttesen vizsgáljuk, akkor azt állapíthatjuk meg, hogy a két terület halmazának metszete a periferikus területek közé tartozik, elvértve lehet kutatásokat találni a témában, holott egyre jelentősebb világszerte a turizmusban részt vevők száma. Jelen fejezet azt vizsgálja, hogy milyen a hazánkba látogató turisták körében a viktimizáció mértéke, mely bűncselekménytípusok azok, amelyekben leginkább sértetté válnak, illetve a turisták sértetté válásának milyen főbb területi és strukturális jellemzőit figyelhetjük meg.

1. A sértetti kategorizáció, a sértettek vizsgálatának nehézségei

Az áldozattan (viktimológia) a sértetteken¹ belül megkülönböztet természetes és jogi személyeket. Általában a viktimológia módszereivel a természetes személyeket szokták vizsgálni, akik a sértettek nagyobb hányadát képviselik. Jelen fejezetben is kizárólag csak a természetes személy sértettek kriminálstatisztikai adatait dolgozzuk fel (BARABÁS 2015).

Számos kutatás megállapította már, hogy a turisták sérelmére elkövetett bűncselekmények esetében igen magas a látencia. Bizonyos bűncselekménytípusoknak csak a töredéke jut a hatóság tudomására (MÁTYÁS 2016; MICHALKÓ 1996). Ennek az alábbi főbb okait említhetjük meg.

- Az időfaktor szerepe: A turizmusban trendként figyelhető meg, hogy csökken egy adott desztinációban eltöltött átlagos tartózkodási idő. Ennek részben oka az, hogy az utazásoknál napjainkban már nincs meg az a „megismételhetetlenségérzés”, amely még néhány évtizede is megvolt, mivel a határok „légiesültek”, és még egy átlagember számára is elérhetővé váltak akár a tengerentúli utazások is. A rövid, rendszerint néhány napos tartózkodásukat a turisták pedig a lehető leghatékonyabban kívánják eltölteni, ezért sok esetben elállnak a feljelentés megtételétől, nem vállalják a többórás rendőrségi procedúrát, illetve a rendőrkapitányság megkeresését (1. ábra).
- A nyelvtudás hiánya/elégtelensége: Gyakori probléma, hogy a feljelentő nem beszéli az adott ország nyelvét, a hatóság tagjai pedig a feljelentő által ismert nyelvet, ezért az előreláthatóan hosszadalmas ügyintézés (tolmács keresése) ugyancsak eltántorít sok feljelentőt.
- A hatósági hozzáállás: Számos esetben a hatósági hozzáállás is a látencia arányát növeli. Sugallni próbálják ugyanis az ügyintézés várható hosszát és a nyomozás

¹ A sértett fogalmával kapcsolatos gyakorlati problémákról részletesen lásd SZABÓ 2014.

eredménytelenségét, ami ugyancsak sok külföldi sértettet „rettent el” a feljelentés megtételétől.

- A hatóság kisebb „trükközései”: A rendőrhatóságnak – a hazai jogi lehetőséget alapul véve – számos olyan lehetősége van, amelyeket alkalmazva egy adott jogsértés nem feltétlenül fog jelentkezni a bűnügyi statisztikában. Egyik ilyen hazánkban is – sajnálatos módon – alkalmazott „jogi kiskapu” a feljelentés bejelentésként történő felvétele, amelyet rendszerint iktatnak ugyan, azonban a bűnügyi statisztikában nem jelentkezik.
- Az elkövetett jogsértés tárgyi súlya: A turisták főként a súlyosabb jogsértések esetén tesznek csak feljelentést, olyan esetekben, amelyek jelentős érdeksérelmet okoztak számukra, és a kár megtérítését a biztosító a rendőrségi feljelentés megtételéhez köti (MICHALKÓ 1996). A turisták sérelmére azonban zömmel kisebb tárgyi súlyú, vagyoni bűncselekményeket követnek el, így a jogsértések nagy része nem jut a hatóság tudomására, mivel a turisták mérlegelve az elkövetett jogsértés és a számukra „drága” idő között rendszerint úgy döntenek, hogy elállnak a feljelentés megtételétől.
- Az elkövetett jogsértés „kényessége”: A látenciát növelik az olyan „kényes” jogsértések, amikor – még a jelentős vagyoni hátrány vagy érdeksérelm ellenére sem – a sértett azért nem tesz feljelentést, mert attól tart, hogy a családja vagy környezete előtt kitudódik valamely bűnös szenvedélye. Ez különösen jellemző az éjszakai szórakozóhelyeken elkövetett bűncselekményekre; sok esetben pedig még a biztosító által megtérítendő nagyobb összegű kártérítést is veszni hagyják a családi béke megőrzése érdekében (GYÖRI 2015).
- A nemzetek közötti *eltérő feljelentési hajlandóság*: Ugyancsak a látencia mértékét növeli az egyes nemzetek közötti eltérő feljelentési hajlandóság. Egyes fejlett demokráciájú országokból származó sértettek kötelességüknek érzik a feljelentés megtételét, és bíznak a sikeres nyomozás lefolytatásában, míg más országok állampolgárai saját rendvédelmi szerveiknek a jogsértésekhez való hozzáállását alapul véve inkább eltekintenek a feljelentés megtételétől (lásd bővebben 3.2. alfejezet).

Legvégül pedig érdemes megemlíteni a hazai statisztikai rendszerből adódó nehézségeket, amelyek szintén torzítják a rendelkezésre álló kriminálstatisztikai adatokat. Az ENYÜBS (Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika) ügynevezett eredménystatisztikát használ, vagyis nem feljelentés idején generálódik az ügy a statisztikai rendszerben, hanem a nyomozás lezárása végén, így egyes esetekben egy adott ügy csak évek múltán jelentkezik a statisztikában. Mindenképp torzító hatása van a külföldiek sérelmére elkövetett bűncselekmények vizsgálata során annak a ténynek, hogy a statisztikai rendszer nem tud különbséget tenni a klasszikus turista és a bűnelkövetés céljából hazánkba érkezett külföldi között, akinek a sérelmére ugyancsak követhetnek el jogsértést (MICHALKÓ 1996).

2. A turisták sérelmére elkövetett leggyakoribb jogsértések

A turisták sérelmére elkövetett bűncselekmények döntő többségükben a vagyon elleni bűncselekményekhez tartoznak. Ezek nagyobb része kisebb tárgyi súlyú deliktum, ami azt eredményezi, hogy a turisták többsége nem él feljelentéssel. A turisták elsősorban olyan bűncselekmények elkövetésekor tesznek feljelentést, amikor az elkövetési érték magas, a biz-

tosító pedig a rendőrségi feljelentés megtételéhez köti a kár megtérítését (például nagyobb értéket képviselő fényképezőgépek, videokamerák, ékszerek stb.). Szintén elkerülhetetlen a rendőrségi feljelentés megtétele, amikor a hazautazáshoz szükséges dokumentumokat tulajdonították el (például zsebtolvajlás esetén a pénztárcában lévő úti okmányok) vagy a hazautazást megghiúsító lopás vagy rongálás történt (például gépjármű eltulajdonítása vagy jelentős mértékű megrongálása). Ugyancsak szerepelnek a bűnügyi statisztikában a súlyosabb, orvosi beavatkozást igénylő sérülések és balesetek. Ezen esetekben az orvos hivatalból is köteles a hatóság részére jelenteni a történeteket (például balesetek és testi sértések esetén).

1. kép

A látencia mértékét növelő tényező az Egyesült Királyságban (Bude). A népszerű cornwalli üdülőhelyen nincs rendőrség, csupán egy segélyhívásra alkalmas telefonkészülék található a hajdani rendőrőrs falán

Forrás: a szerző felvétele

2.1. Lopás

A turisták legnagyobb számban a lopás bűncselekmény áldozatává válnak. A többi bűncselekménnyel összevetve, itt feltételezhetjük a legnagyobb látenciát. A lopások többségében a zsúfolt, turisták által felkeresett frekvenciált desztinációkban következnek be (zseblopások), így a tömegközlekedési eszközökön, a repülőtereken, a piacokon, a vízpartok mentén (úgynevezett strandlopások), a fesztiválokon, a gyorséttermekben stb. Számos országban komoly problémát jelent az autólopás, illetve az autófeltörés (például Csehország, Olaszország, Bulgária, Görögország). Sok esetben azonban a sértetti közrehatás is jelentős, mivel látható helyen maradnak az értéktárgyak. Nem gyakori jelenség, de kevésbé színvonalas szállodákban is előfordulhatnak különféle lopások, ezért javasolt az úti okmányok, a készpénz és az értékesebb műszaki cikkek szállodai széfben történő elhelyezése.

2.2. Rablás és kifosztás

A rablások során elsősorban az útonállásszerű rablások jellemzők, az elkövetők kihasználják a turisták figyelmetlenségét és sok esetben felelőtlen magatartását, feltételezik, hogy a náluk tartott értéktárgyak jelentős értéket képviselnek. A turisták számára a rablás különösen nagy problémát jelent például Dél-Amerika egyes országaiban, a Fülöp-szigeteken, a Dél-afrikai Köztársaságban és Afrika számos országában.² A rablások során szintén számos esetben megállapítható, hogy jelentős volt a sértetti közrehatás. A turisták könnyelműsége, a felelőtlen szórakozási szokásaik és az időnkénti alkoholos befolyásoltságuk szintén a jelentős oksági tényezők közé sorolható. Részben ez utóbbi tényező az, amely a kifosztásoknál is jelentős szerepet játszik (lásd bővebben 4.3. alfejezet). A turisták sérelmére elkövetett rablások száma éppen ezért relatíve magas a különböző éjszakai szórakozóhelyek környékén, amelyek egyes esetekben erőszakos cselekményekkel halmazatban fordulnak elő (testi sértés).

Számos esetben a gyanútlan turisták a taxisofőrök áldozataivá is válhatnak. „Az után leállított taxik sofőrjeinek nagy része ugyanis összejátszhat a különböző szervezett bandákkal, vagy maga rabolja ki az utast. Két módszerük ismert. A taxi ajtaját nem lehet bezárni, és a megbeszélthelyen beszállnak a kocsiba a bandatagok, és kirabolják az utasokat. A másik, hogy a taxis elhagyott helyre viszi az utasokat, ahol kirabolja, majd otthagyja őket” (például Kolumbia, Fülöp-szigetek, Mexikó).³ A tényállástól függően lopás vagy akár rablás is lehet, amikor a piros lámpánál álló vagy forgalmi dugóban álló autóból tulajdonítják el az értékeket (például Angola, Brazília, Belgium). Ugyancsak lopásnak vagy rablásnak minősülhet (a kifejtett erőszak mértéke és iránya, az elkövetői kör létszáma, szerepe alapján), amikor kézből tépik ki vagy vállról tépik le a táskát (sokszor az elkövetés eszközeként motorkerékpárt használva), ami számos országban a gyakori bűncselekmények közé sorolható (például Olaszország, Banglades).

2.3. Testi sértés

A sértetteket főként a fiatalabb korosztály soraiban találjuk meg. Az oksági tényezők között gyakran az alkohol és a kábítószer játszik szerepet, számos alkalommal a szórakozóhelyeken kialakult kisebb konfliktusok fajulhatnak testi sértéssé vagy garázdasággá. Egyes esetekben a xenofóbia a fő motiváló tényező, így az eltérő nyelv, a bőrszín vagy az egyéb külső rasszjegyek eredményezik a konfliktust.

2.4. Csalás

A különféle csalások esetében elsősorban a nyelv- és a helyismeret hiánya az, aminek következtében a turisták sértetté válnak. Gondolhatunk itt például a taxival történő utazásokra, amelyek során a turista a helyismeret hiányából adódóan nem érzékeli, hogy csalás

² Lásd még e kiadvány 14. fejezetében.

³ Elérhető: www.otptravel.hu/uticelok-orszag/mexiko (A letöltés ideje: 2018. 04. 11.)

áldozatává vált, ezért feljelentések is ritkán születnek ilyen jellegű jogsértésekből. A taxis ilyen esetben túlszámláz (magasabb tarifával számol), vagy „csak” egyszerűen hosszabb útvonalon jut el a kiindulási helyről a célállomásra. A csalások közé sorolhatók a néha médianyilvánosságot is kapó éttermi és night clubos túlszámlázások. Ebben az esetben is elmondhatjuk, hogy ha a túlszámlázás mértéke nem jelentős, akkor rendszerint nem élnék a turisták feljelentéssel, sőt lehet, hogy tudomást sem szereznek róla, így a csalások e területén is jelentős látenciával számolhatunk.⁴

A csalások egy fajtája az úgynevezett pénzpörgetéses csalás, amelynek során a turista a kedvezőbb váltási árfolyam reményében utcai pénzváltónál kívánja beváltani a helyi valutát. Ennek során a kiszámolt összeget valamilyen ürüggyel a pénzváltó visszakéri, majd megjelenik egy úgynevezett zavaró ember, aki a turista figyelmét néhány másodpercre elvonja, mialatt a pénzváltó kicseréli – az alsó és a felső bankjegy kivételével – a korábban átadott pénzköteg bankjegyeit kisebb címletű bankjegyekre vagy forgalomból kivont bankjegyekre, néha pedig újságpapírra. A bankjegyköteg átadását követően a pénzváltó sietősen eltávozik, majd a zavaró ember még rövid ideig feltartja a turistákat, amíg a pénzváltó el nem tűnik, ezt követően pedig ő is eltávozik.

Különösen a turistákra jelentenek veszélyt az árendőrök, mivel a turisták többnyire nincsenek tisztában egy adott országban a rendszeresített egyenruhával, az intézkedő rendőr és az intézkedés alá vont jogaival, a rendőri egyenruhán lévő ékítményekkel stb. (például Angola, Bissau-Guinea, Kolumbia). De nemcsak az árendőrök által elkövetett csalások okozhatnak jogsérelmet a turisták számára, hanem sajnos sok esetben az állami alkalmazottak is, így a rendőrök, határőrök stb. Ők hivatali helyzetükkel visszaélve zsebre bírságnak, nagyobb mértékű bírságot szabnak ki, vagy a feladataik gyorsabb elvégzését ösztönözve pénzt kérnek a turistáktól (például Ukrajna, Bulgária, Törökország).

2.5. Szexuális erőszak

Hazánkban és Európában elvétve fordul csak elő turistanők sérelmére elkövetett szexuális erőszak. A deliktum főként azon fejlődő országokban jellemző, ahol a nők és gyermekek elleni erőszak általános jelenségnek tekinthető, így az nem vált ki a társadalom többségéből sem jelentős megbotránkozást. Az elmúlt néhány évben India került a média középpontjába. Az országról a turisták többségében egy idealizált kép élt, és nem rendelkeztek alaposabb ismeretekkel. E jelenség azonban a térség számos országában problémaként jelentkezik (például Srí Lanka, Banglades).⁵ Az elmúlt években előfordult hazánkban és külföldön egyaránt, hogy az áldozat italába keverték valamilyen bódító szert, és ennek a hatása alatt követték el az erőszakot.

⁴ A night clubokkal kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy a turisták egy része kifejezetten vagy részben, de szexuális szolgáltatások igénybevételének céljából keres fel egyes desztinációkat. Ennek oka részben a küldő és a fogadó ország közötti jelentős árszínvonal-különbség, illetve az, hogy az otthonról távol a családi és ismerősi körtől eltiltolható a különféle szolgáltatások igénybevétele. Ennek során night clubokat, bordélyházakat stb. keresnek fel, ahol a csaláson kívül számos egyéb bűncselekményt követhetnek el sérelmükre, azonban ezek is többségükben látenciában maradnak (például kényszerítés, személyi szabadság korlátozása, lopás).

⁵ Elérhető: <http://konzuliszolgalat.kormany.hu/utazasi-tanacsok> (A letöltés ideje: 2017. 10. 10.)

2.6. A fogyasztók érdekeit sértő bűncselekmények⁶

Sok esetben a turisták nem szereznek arról tudomást, hogy hamisított vagy hamis márkajelzéssel ellátott terméket, illetve rossz minőségű terméket vásárolnak, azonban jogi értelemben sértetté válnak már a hamis vagy rossz minőségű termék megvásárlásával is (aranynak tűnő ékszerek, márkásnak tűnő ruhák stb.). Ezek különösen a fejlődő országok esetében rejtenek veszélyeket a turisták számára (például Kína, Törökország, Dzsibuti, India).

2.7. Közlekedési balesetek

A legnagyobb esetszámú deliktumok közé sorolhatók a közlekedési balesetek. A főcsoport tárgyalásakor feltétlenül említést érdemel, hogy nem minden közlekedési baleset egyben közlekedési bűncselekmény is (BÍRÓ 2004). Sőt a közlekedés során számos olyan kis tárgyi súlyú, dologi kárral járó baleset történik, ami nem jut a hatóság tudomására, mivel személyi sérülés nem történik, a kár rendezésében pedig a felek kölcsönösen meg tudnak állapodni. A turisták esetében a viktimizáció azonban nem csak a személygépjárművek vonatkozásában figyelhető meg. Közlekedési balesetek sértettjeivé válhatnak a vonat-, az autóbusz-, a komp-, a hajó- stb. közlekedés során balesetet szenvedett utasok is.

2.8. A bankkártyákkal kapcsolatos jogsértések

A modern kor bűncselekményei közé sorolhatók a különféle, bankkártyával elkövetett jogsértések. A gyakoribb elkövetési magatartások közé sorolható a bankkártya adatainak különféle módszerekkel történő megszerzése (az ATM-re telepített úgynevezett *skimmer* – adatrögzítő – eszközök telepítésével vagy rádiófrekvenciás úton), majd a klónkártya legyártása (MEZEI-TÓTH 2015). E tekintetben különösen nagy kockázatot jelentenek a turisták számára az éjszakai szórakozóhelyek.

2.9. Terrorcselekmények

Az elmúlt mintegy egy évtized eseményei alapján ki kell jelentenünk, hogy napjainkra már nemcsak a helyi lakosságot, hanem a turistákat is egyre inkább érintik a különféle terrortámadások (RITECZ 2015). Sok esetben a főbb turistadesztinációk a célpontok, a terrrorszervezetek célja pedig a minél több turistaáldozat és egy adott térség gazdasági ellehetetlenítése, például Egyiptom, Indonézia, Fülöp-szigetek, Franciaország (RITECZ 2016).

⁶ A hazai Büntető törvénykönyvben a turisztikai relevanciával is rendelkező fogyasztók érdekeit sértő bűncselekmények közé a „rossz minőségű termék forgalomba hozatala” (415. §) és a „versenytárs utánzása” (419. §) tényállás tartozik.

3. Az ismertté vált külföldi állampolgárságú sértettek számának változásai

Az ismertté vált külföldi sértettek száma az elmúlt másfél évtized adatait vizsgálva jelentősen csökkent, az elmúlt öt évet vizsgálva pedig ugyancsak csökkenést lehet regisztrálni. Ez különösen annak a ténynek az ismeretében tekinthető rendkívül pozitívnak, hogy a hazánkba évről évre egyre több külföldi látogat, vagyis a mind több turistából egyre kevesebb sérelmére követnek el bűncselekményt (MÁTYÁS 2016). Az elmúlt 5 év átlagában 6863 fő külföldi állampolgár vált sértetté, számuk 2012 óta több mint 35%-kal csökkent (8686–5546). Az ismertté vált sértettekből a részesedésük átlagosan mintegy 3% volt. Az ismertté vált külföldi sértetteknek közel 60%-a a fővárosban vált áldozattá. Trendként állapíthatjuk meg, hogy a főváros érintettsége növekszik annak ellenére, hogy abszolút értékben mind kevesebb külföldi sértett válik ismertté Budapesten is (1. táblázat).

1. táblázat

A turizmus és a bűnözés viszonyát jellemző néhány fontosabb statisztikai mutatószám

	2012	2013	2014	2015	2016
Ismertté vált bűncselekmények száma (db)	472 225	377 829	329 525	280 113	290 779
Külföldi sértettek száma Magyarországon (fő)	8 686	7 694	6 373	6 015	5 546
Ismertté vált természetes személy sértettek száma (fő)	276 538	247 331	216 175	184 409	157 145
Külföldi sértettek aránya az ismertté vált sértettekből (%)	3,14	3,11	2,95	3,26	3,53
A főváros %-os aránya az összes külföldi sértettből	52,24	49,70	57,80	59,35	64,61

Forrás: <https://bsr.bm.hu>

Éves szinten hazánkba mintegy 50 millió turista látogat (kb. egynegyedük tölt el legalább egy éjszakát az országban); a több napra érkezők mintegy harmada keresi csak fel Budapestet (KSH 2015). Kérdésként merülhet fel, hogy vajon mi okozza a főváros ilyen magas fokú érintettségét. A válasz egyértelműen a nagyvárosi bűnözésben keresendő. A sértetté válás feltételei hazánkban a legszignifikánsabban Budapesten „teremtődtek meg”, ahol az országos átlag mintegy másfélszerese a bűnözési gyakoriság. Másrészt pedig elsősorban a fővárost keresi fel a legveszélyeztetettebbnek tekinthető fiatal felnőtt korosztály, akik – egyfajta értelemben – a felelőtlen szórakozási szokásaik következtében relatíve nagy százalékban viktimizálódnak más korosztályokhoz képest.

3.1. Az ismertté vált természetes személy külföldi sértettek nemzetiségi megoszlása

A specifikus bűnmegelőzés szempontjából rendkívül hasznos, ha ismerjük, hogy mely nemzet állampolgárai válnak a legnagyobb számban és arányban sértetté, ugyanis ennek ismeretében lehetséges nemzetspecifikusan egy-egy bűnmegelőző program kidolgozása.

Sajnos azonban ez több okból is nehézségekbe ütközik. Azt tudja a rendőrség, hogy mely országok állampolgárai tették abszolút értékben a legtöbb feljelentést, azt viszont már nem lehet pontosan megmondani, hogy például a schengeni országok állampolgárai milyen számban érkeztek hazánkba, mivel esetükben nincs határregisztráció.⁷ Másrészt pedig az egyes nemzetek közötti feljelentési hajlandóság igen nagy szórást mutat, és valószínűsíteni csak azt lehet, hogy a becsült turistaérkezések számához képest egy adott nemzet létszám-arányán felül vagy alul tett-e feljelentést. A román, szlovák, osztrák és ukrán sértettek relatíve nagy érintettsége tulajdonképpen törvényszerűnek tekinthető, mivel a földrajzi közelség következtében valóban jelentős a szomszédos országokból a turistaérkezések száma (2. táblázat). Mindenképp említést érdemel azonban a magas holland esetszám. Esetükben átlagon felüli feljelentési hajlandósággal számolhatunk. Viszonylag magas a viktimizációja az Egyesült Királyságból érkező turistáknak. Esetükben a magas értékekhez mindenképp hozzájárul, hogy igen jelentős a fiatal felnőtt turisták aránya, akik kifejezetten szórakozási céllal keresik fel Budapestet (lásd úgynevezett legénybúcsú-turizmus). A főként Nyugat-Európa országaiból érkező turisták esetében a viszonylag magas viktimizációs ráta a magas feljelentési hajlandóságon kívül azzal is magyarázható, hogy ők tekinthetők a leginkább veszélyeztetettnek, mivel ők hoznak elsősorban magukkal jelentős értéket képviselő tárgyakat (kamerák, telefonok, fényképezőgépek, személyautó stb.), és ők azok, akik a legkevésbé vannak felkészülve az ilyen jellemű támadásokra (MICHALKÓ 2002).

2. táblázat

A rendőrségi eljárásban regisztrált természetes személy sértettek száma a sértett állampolgársága szerinti bontásban, fő (2010–2016)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1.	német 1528	német 1340	német 1410	német 1091	német 863	német 715	román 592
2.	román 1198	román 1060	román 911	román 926	román 713	román 702	német 553
3.	osztrák 590	holland 584	holland 602	holland 471	szlovák 342	angol 354	angol 353
4.	holland 418	osztrák 526	osztrák 462	osztrák 423	osztrák 339	szlovák 335	holland és kínai 271
5.	szlovák 410	szlovák 369	szlovák 431	szlovák 375	angol 321	osztrák 329	szlovák 272
6.	angol 247	olasz 274	angol 309	angol 321	holland 311	holland 282	osztrák 266
7.	francia 241	francia 255	olasz 303	lengyel 250	kínai 203	kínai 221	olasz 181
8.	lengyel 236	angol 248	francia 268	francia 240	lengyel 201	olasz 198	amerikai 153
9.	amerikai 221	lengyel 234	lengyel 251	afgán 192	olasz 199	amerikai 191	lengyel és francia 147
10.	ukrán 218	cseh 181	kínai 226	ukrán és kínai 183	francia 196	lengyel 165	ausztrál 140

Forrás: ORFK adatközlése, az ENYÜBS adatai

⁷ A schengeni térségből érkező turisták csak abban az esetben kerülnek bele a statisztikai rendszerbe, ha hivatalos helyen szállnak meg. A nyugat-európai és a tengerentúli turisták esetében valószínűsíthető az, hogy többségük valamilyen kereskedelmi szálláshelyet vesz igénybe, azonban a szomszédos országokból érkező látogatók közül sokan rokonoknál, ismerősöknél szállnak meg, illetve egy napig tartózkodnak csak Magyarországon (MÁTYÁS 2016).

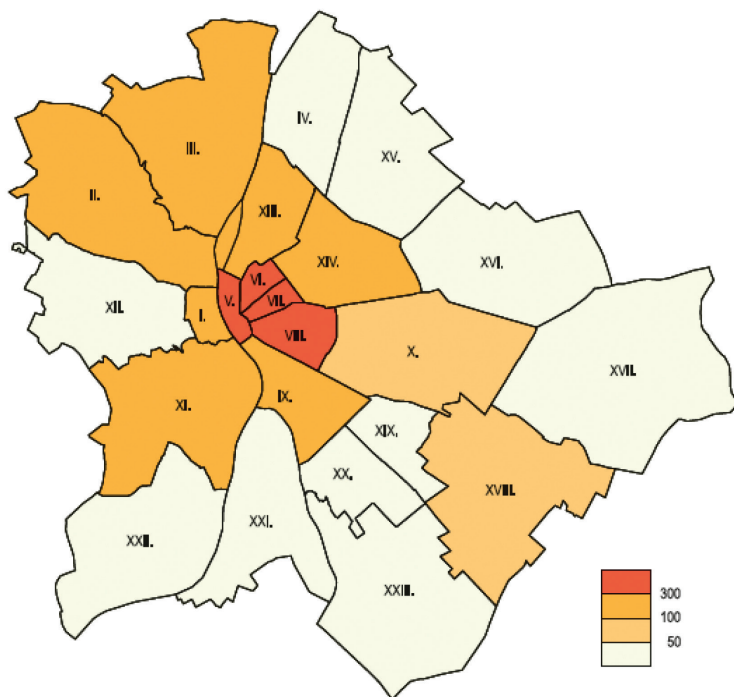
Budapest 2005-ben, az EU-csatlakozás és a fapados járatok berobbanása után lett az [...] alkoholgőzös legénybúcsú kedvence. [...] Az Egg elnevezésű biztosítótársaság [...] felmérései szerint a legénybúcsún lerészegedett fiatal emberek 17%-a a baleseti ügyeleten végzi az éjszakát csonttöréssel, agyrázkódással vagy zúzódásokkal. S bár arról nem szól a statisztika, hogy ezeket a sérüléseket verekedéssel vagy részeg balesetek során szerezték-e a fiúk, az azért mindenképpen érdekes, hogy további 4%-uk a rendőrségen köt ki. Sőt az is előfordult már, hogy a vőlegény maga verekedés okán történő elzárás miatt kihagyta a saját esküvőjét. Ezek miatt a problémák miatt a fent említett városok már nem látják szívesen ezeket a csoportokat, és valószínűleg ezért lett hirtelen olyan népszerű Budapest – valamint Riga, Krakkó és Pozsony. [...] A belvárosi szórakozóhelyek ugyancsak az angol legénybúcsúkra szakosodtak, egyre több kocsmában mutatnak focit vagy rögbit óriáskivetítőkön, kínálnak angol kocsmamenüt, és az éjszakai világ személyzetének a szeme sem rebben, ha valaki reggel nyolckor Freddy Krueger álarcban sült krumplit rendel ecettel. A legnagyobb bevétel ennek ellenére mégis a sztriptízbárokban megy, mert a briteknek köszönhetően ezek a bárók többnyire telt házzal működnek a hétvégéken. Ugyanakkor az angolok ódzkodnak attól, hogy a táncos lányok 50 dolláros pohár (!) pezsgőjét kifizessék. Budapest egy másik „sajátossága” ugyanis az, hogy az éjszakai élet nemcsak egészséges nyereséget generál ezeken a csapatokon, de súlyosan le is húzza a résztvevőket. A tapasztalatok óvják az angolt attól, hogy kártyával fizessen, a részek helyzetét pofátlanul kihasználó hiéna taxisokra pedig minden létező, Magyarországgal kapcsolatos publikációban felhívják a figyelmet. A partizó fiatal emberek arra is panaszkodtak, hogy a bárpultos lányok rendszeresen „nem tudnak visszaadni” az ezrekekből.

Részlet Krisztina O'Brien *Lányok, pia, bunyó, fürdők: rosszkodás Budapesten – videók* című cikkéből
 Elérhető: http://hvg.hu/shake/20090920_legenybucsu_budapest_stag_alkohol_szez
 (A letöltés ideje: 2017. 10. 15.)

3.2. A hazánkban sértetté vált külföldiek területi jellemzői

3.2.1. A külföldi sértettek fővárosi területi eloszlása

A fővárosban a külföldi állampolgárságú sértettek számának eloszlása rendkívül egyenetlen. Ez azonban semmiképp sem meglepő, ha Budapest bűnözési térképére gondolunk, hisz az elkövetett bűncselekmények száma ott is jelentős koncentrálódást mutat, amire már számos tanulmány rámutatott (PATKÓS–TÓTH 2012; MÁTYÁS 2016; MÁTYÁS–SALLAI 2014). A legtöbb külföldi sértett az V., VI., VII. és VIII. kerületben válik ismertté, ami nyilván szoros korrelációt mutat a főváros turisztikai látványosságaiival. Szintén átlag feletti sértetti értékekkel találkozunk az I. kerületben, ahol elsősorban a budai Vár és környéke jelentkezik forró pontként. Kijelenthetjük, hogy elsősorban a belső kerületek tekinthetők a leginkább veszélyes területnek a külföldi turisták számára, míg a külső kerületek jóval kisebb viktimizálódási kockázatot rejtenek (például IV., XV–XVII., XXI–XXIII.) (1. ábra).

1. ábra

Az ismertté vált természetes külföldi sértettek számának számtani átlaga a főváros egyes kerületeiben, fő (2012–2016)

Forrás: BM Koordinációs és Statisztikai Osztály

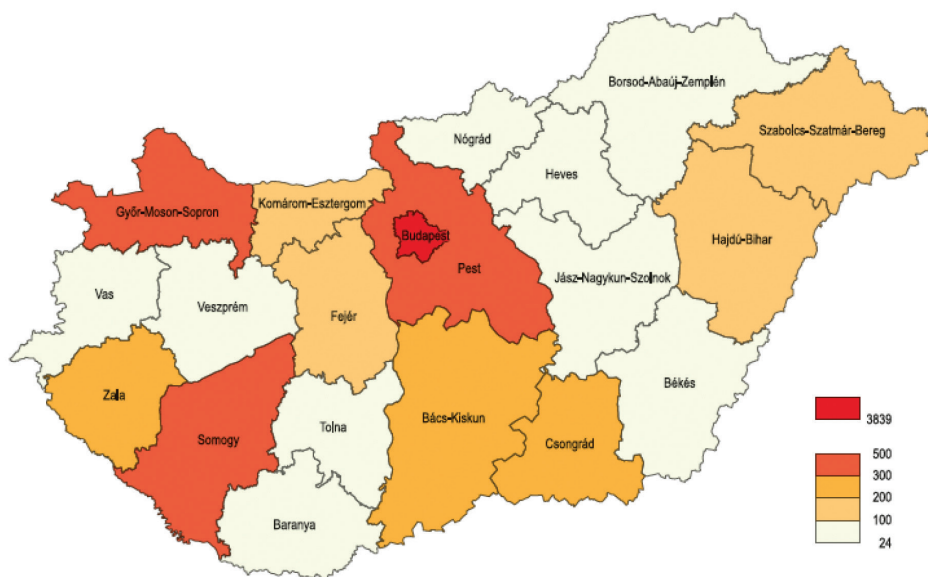
3.2.2. A külföldi sértettek megyei területi eloszlása

A 2012–2016-os évek adatai alapján a sértettek megyék közötti megoszlásával kapcsolatban az alábbi megállapítások tehetők. A sértettek elhelyezkedése élesen kirajzolja azokat a hazai desztinációkat, amelyeket a külföldiek előszeretettel keresnek fel (MÁTYÁS 2016). A fővároson kívül három megye kriminálstatisztikai értékei emelhetők ki: Győr-Moson-Sopron, Pest és Somogy. Pest megye érintettsége elsősorban a főváros közelségével hozható összefüggésbe, mivel a Budapestre látogató turisták egy része felkeresi a megye látványosságait is (Szentendre, Gödöllő, Vác, Dunakanyar stb.).

Győr-Moson-Sopron megye esetében több tényező együttes hatása okozza az országos átlag feletti érintettséget. A megye jelentős turisztikai desztináció, számos attrakció határon túli vonzerővel is rendelkezik (Győr, Sopron, Fertőd, Fertő tó, Balf stb.). A turisták számára mindenképp vonzerővel rendelkezik, hogy bizonyos termékek esetében jelentős árszínvonal-különbség alakult ki, ami főként a határ mentén fekvő településeken jelentős bevásárlóturizmust indukál. Ennek során főként szlovák és osztrák állampolgárok vásárolnak a magyar boltokban, ami számos olyan helyzetet eredményezhet, amely növelheti

a külföldi állampolgárságú sértettek számát (például közlekedési baleset, zsebtolvajlás). Jelentős a tranzitforgalom, éves viszonylatban több millió külföldi állampolgár halad át a megyén (például a Nyugat-Európában dolgozó kelet-, illetve dél-európai vendégmunkások, akik évente akár több alkalommal is áthaladnak a megyén). Statisztikai adat nem áll rendelkezésünkre, azonban feltételezhetjük, hogy a vendégmunkások főként közlekedési balesetek elkövetői, illetve sértettjei. Említsük meg továbbá azt az elmúlt, közel egy évtizedes folyamatot, amelynek eredményeként szlovák állampolgárok a határ menti településeken vásároltak ingatlanokat, és életvitelszerűen Magyarországon élnek. Esetükben a huzamosabb tartózkodás természetesen jelentős viktimizációs kockázatokat rejt.

Somogy megye esetében megállapíthatjuk, hogy a Balaton közelsége okozza az átlag feletti gyakorisági értékeket. A Balaton déli partján fekvő települések azok, amelyek évtizedek óta a megyét a legfertőzöttebb megyévé teszik a bűncselekmények és a sértettek száma alapján egyaránt (PISKÓTI 2012). A Balaton partjától távolodva viszont jelentősen csökken a sértettek és a bűncselekmények száma is, így ez alapján kijelenthetjük, hogy szinte kizárólag a turizmus indukálja az átlag feletti értékeket. Feltétlenül meg kell említeni, ami trendként is megállapítható, hogy az elmúlt évek adatai alapján jelentősen csökkent az ismertté vált külföldi sértettek száma. Ez több tényező együttes hatásával magyarázható. A Balaton mentén lévő települések esetében is érezteti hatását az az újfajta szemléletű rendészeti filozófia, amely hatására érezhetően növekedett a közterületi jelenlét, illetve jelentősen csökkent a térségben az orosz turisták száma (2. ábra).

2. ábra

Az ismertté vált külföldi sértettek száma megyei bontásban, fő (2012–2016)

Forrás: BM Koordinációs és Statisztikai Osztály

4. A szubjektív biztonságérzetet leginkább befolyásoló bűncselekmények területi struktúrája

4.1. Lopás

A külföldi állampolgárok sérelmére elkövetett bűncselekménytípusok térbeli struktúráját elemezve megállapíthatjuk, hogy a legtöbb megyében a lopás bűncselekmény fordul elő a legnagyobb esetszámmal (ahol pedig nem a legnagyobb esetszámú bűncselekmény, ott a második). A nagy esetszámú megyék egyben kirajzolják az ország legfrekvenciáltabb turisztikai desztinációit is. A legtöbb lopás Budapesten, Somogy, Pest és Győr-Moson-Sopron megyében vált ismertté (3. táblázat).

4.2. Garázdaság és testi sértés

A garázdaság és a könnyű testi sértés bűncselekmények rendszerint halmazatban fordulnak elő. Éves szinten hazánkban 100–130 külföldi állampolgár válik garázdaság sértettjévé, a főváros részesedése a deliktum esetében mindössze 40% körüli. Esetszámok alapján – a fővároson kívül – Győr-Moson-Sopron, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye értékei emelkednek ki. Utóbbi két megye kapcsán érdemes megemlíteni, hogy a relatíve magas értékek a megyékre jellemző közismert átlagon felüli agresszivitásnak köszönhetők. Hosszú évtizedek óta megfigyelhető, hogy egyes indulati bűncselekmények kiugró értéket mutatnak az ország északkeleti megyéiben. Az oka ezen megyék országos átlag feletti agresszivitásának a kutatók szerint főként a „helyi vérmérsékletben” és az áthagyományozódott történelmi tradíciókban keresendő. Megemlíthetjük továbbá, hogy a jelentős gyakorisági eltérések hátterében részben a konfliktus kezelésének történelmileg átöröklődött eltérő hagyományai állnak. Az életkori sajátosságok e bűncselekmény esetében is élesen tükröződnek. A gyermekkorú és fiatalok, illetve az időskorú sértettek aránya elenyésző, a külföldi sértettek esetében is elsősorban a fiatal felnőtt és a felnőtt sértettek száma jelentős (MÁTYÁS 2016).

A garázdasággal gyakran halmazatban álló testi sértéssel kapcsolatban megállapítható, hogy a testi sértés külföldi sértettjeinek száma mintegy 25%-kal magasabb, mint a garázdaság sértettjeinek, ami elsősorban a bűncselekménytípus természetéből adódik. A vizsgált időintervallumban (2014–2016) a sértettek száma évente 150–160 fő között volt. A testi sértéseknél is hasonló területi koncentráció figyelhető meg, mint a garázdaságok esetében, bár a főváros érintettsége valamelyest kisebb. A legnagyobb esetszámokkal rendelkező megyék közel azonosak, mint a garázdaságnál voltak, ami mutatja azt, hogy a sértetté vált külföldi turisták esetében is a két deliktum szoros kapcsolatban van egymással. A sértetti korcsoportok kapcsán ugyancsak hasonló megállapítások tehetők, mint a garázdaságnál (MÁTYÁS 2016).

4.3. Kifosztás

Esetszámai alapján a kifosztás a fővároson kívül nem tekinthető gyakori bűncselekménynek, azonban társadalmi veszélyessége miatt mindenképp említést érdemel. A fővárosban a jelentős bűncselekmények közé sorolható, ami bár csökkenő trenddel, de éves szinten 140 körüli átlagos esetszámmal van jelen, ami magasnak mondható, és a harmadik leggyakoribb deliktum. A bűncselekmény koncentrációját jelzi, hogy az ismertté vált kifosztások mintegy 90%-a Budapesten történt. A vidéki nagyvárosok esetében 2 és 4 közötti esetszámmal fordul csak elő (Hajdú-Bihar, Borsod-Abaúj-Zemplén és Somogy megye). Számos releváns adat birtokába jutunk, amennyiben korcsoportonként elemezzük a kifosztás sértettjeit. „A gyermek és fiatalkorú sértettek száma statisztikai szempontból elhanyagolható. Nyilvánvaló, hogy a szülői felügyelet következtében 18 év alatti gyermek elvétele válhat csak ilyen jellegű bűncselekmény sértettjévé (pl. éjszakai besurranásos lopás alkalmával, kórházi kezelés ideje alatt stb.). A fiatal felnőttek esetében viszont szignifikáns ugrás figyelhető meg. Ez az az időszak, amikor már egyedül, baráti társasággal is felkeresik hazánkat külföldi fiatalok (lásd legénybúcsú-turizmus), vagy szülőkkel érkeznek, azonban egyedül mennek szórakozni. A 18–24 év közötti korosztály mindössze hat évet ölel fel, ennek ellenére esetszámaik az egyes években több mint felét elérik a több mint 30 évet felölölő felnőtt korosztály esetszámainak. [...] Ez elsősorban az életkorból adódó felelőtlen szórakozási szokásoknak tulajdonítható (mértéktelen italfogyasztás, kábítószer-fogyasztás stb.). Részben a fentiekben említett okok miatt figyelhető meg a felnőtt korosztály esetében az esetszámaiban magasabb, arányaiban nézve azonban kisebb részesedés. Az időskorúak esetében szintén éles változás figyelhető meg: az esetszámok jelentősen lecsökkennek, ami természetesen az életkorból adódó viselkedési és italfogyasztási változásokra, az élettapasztalat növekedésére stb. vezethető vissza” (MÁTYÁS 2016, 49).

4.4. Rablás

A lakosság szubjektív biztonságérzetére az egyik leginkább befolyásoló bűncselekménytípus a rablás, amely társadalmi veszélyességét tekintve az egyik legfontosabb, úgynevezett figyelt bűncselekmény (MÁTYÁS–SALLAI 2014; PÖDÖR 2014; PÖDÖR–DOBOS 2014). Örömmel konstataálhatjuk, hogy a vizsgált időintervallumban gyakorlatilag nem volt jelen a rablás, mivel a bűncselekmény rendkívüli módon kihat nemcsak a szubjektív biztonságérzetre, hanem a hazánkba érkező turisták Magyarországról alkotott képére is. Természetesen minden egyes, a turistákat ért bűncselekmény rendkívül rossz reklám az országnak, de talán a rablás az a bűncselekmény, amely leginkább rombolja az országról kialakított pozitív képet, az országimázst. Nem elég azonban csak az alacsonynak tekinthető esetszámokat kiemelni. Rendőrszakmai szempontból rendkívül pozitív tényként értékelhetjük, hogy az elmúlt időszakban országos szinten is szignifikáns csökkenése következett be a bűncselekménynek, ami egyértelműen nyomon követhető a turisták sérelmére elkövetett rablások számának csökkenésében is. Pozitív tényként konstataálható a korcsoportonkénti vizsgálat alapján, hogy azon korcsoportok, amelyek leginkább kiszolgáltatottak és sebezhetők, azok kevésbé vannak érintve a deliktum által, mivel elsősorban a fiatal felnőtt és a felnőtt korosztály válik rablások áldozatává (MÁTYÁS 2016).

3. táblázat

A külföldi állampolgárok sérelmére elkövetett három leggyakoribb bűncselekmény a 2012–2016-os évek számtani átlaga alapján⁸

Megye	1.	2.	3.
Budapest	lopás	készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés	kifosztás
Baranya	lopás	készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés	testi sértés
Bács-Kiskun	lopás	embercsempészás	testi sértés
Békés	lopás	embercsempészás	testi sértés
Borsod-Abaúj-Zemplén	lopás	közúti baleset okozása	testi sértés
Csongrád	lopás	embercsempészás	közúti baleset okozása
Fejér	lopás	készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés	csalás
Győr-Moson-Sopron	lopás	embercsempészás	készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés
Hajdú-Bihar	lopás	testi sértés	garázdaság
Heves	lopás	készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés	garázdaság
Komárom-Esztergom	lopás	embercsempészás	közúti baleset okozása
Nógrád	lopás	testi sértés	készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés
Pest	lopás	csalás	közúti baleset okozása
Somogy	lopás	készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés	közúti baleset okozása
Szabolcs-Szatmár-Bereg	lopás	testi sértés	közúti baleset okozása
Jász-Nagykun-Szolnok	lopás	testi sértés	közúti baleset okozása
Tolna	lopás	testi sértés	csalás
Vas	lopás	közúti baleset okozása	embercsempészás
Veszprém	lopás	készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés	rongálás
Zala	lopás	készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés	embercsempészás

Forrás: BM Koordinációs és Statisztikai Osztály

Felhasznált irodalom

- BARABÁS A. Tünde (2015): Victimization, Violence and Fear of Crime. In VÓKÓ György szerk.: *Tisztelet-kötet Dr. Kovács Tamás 75. születésnapjára*. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet. 333–343.
- BEREI Dániel (2017): *Félted az értékeid a strandon? Már kipróbálható a lophatatlan magyar strandtojás*. Elérhető: www.szeretlekmagyarorszag.hu/feltesd-az-ertekeid-a-strandon-mar-kiprobalhato-a-lophatatlan-magyar-strandtojas (A letöltés ideje: 2018. 05. 10.)
- BÍRÓ Gyula (2004): *Kriminalisztika*. Debrecen, Egyetemi Kiadó.

⁸ A 2012–2016 közötti időszak bűncselekményei közül kizárólag azon cselekményeket tüntettük fel, amelyek már a 2012. évi C. törvény („új Btk.”) hatálybalépése előtt is megvoltak, illetve azután is szerepelnek a Büntető törvénykönyvben.

- GYÖRI, László (2015): The bases of the supervision of night clubs and consumers' places from criminal aspect. In *European legal studies and research*. International conference of PhD Students in law. Timisoara, S. C. Universul Juridic S. R. L. 286–296.
- KSH (2015): *Magyarország turisztikai régiói 2014. Gyógy- és termálfürdők szerepe a turizmusban*. Elérhető: www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/pecsturisztreg14.pdf (A letöltés ideje: 2017. 10. 09.)
- MÁTYÁS Szabolcs (2016a): A külföldi bűnelkövetők területi és strukturális jellemzői Magyarországon. In Hautzinger Zoltán szerk.: *A migráció bűnügyi hatásai*. Budapest, MRTT. 75–88.
- MÁTYÁS Szabolcs (2016b): Turizmus és viktimizáció. In NÉMETH Kornél szerk.: *I. Turizmus és biztonság nemzetközi tudományos konferencia konferenciakötete*. Nagykanizsa, Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz. 47–59.
- MÁTYÁS Szabolcs – SALLAI János (2014): Kriminálgeográfia. In RUZSONYI Péter szerk.: *Tendenciák és alapvetések a bűnügyi tudományok köréből*. Budapest, Nemzeti Közszerződési és Tankönyv Kiadó. 335–353.
- MEZEI Kitti – TÓTH Dávid (2015): Információs bűncselekmények. *Büntetőjogi Szemle*, 2015/1–2. sz. 68–73.
- MICHALKÓ Gábor (1996): A nemzetközi turizmus bűnözésföldrajzi aspektusai Budapesten. *Belügyi Szemle*, 34. évf. 11. sz. 12–30.
- MICHALKÓ Gábor (2002): Magyarország turizmusának kriminálgeográfiája. *Belügyi Szemle*, 50. évf. 10. sz. 68–85.
- O'BRIEN Krisztina (2009): *Lányok, pia, bunyó, fürdők: rosszkodás Budapesten – videók*. Elérhető: http://hvg.hu/shake/20090920_legenybucu_budapest_stag_alkohol_szex (A letöltés ideje: 2017. 10. 08.)
- PATKÓS Csaba – TÓTH Antal (2012): A bűnözés néhány térbeli jellemzője a rendszerváltás utáni Magyarországon. *Területi Statisztika*, 15. évf. 3. sz. 250–263.
- PÖDÖR Andrea (2014): Bűnügyi statisztikai adatok és a bűnözéstől való félelem összehasonlítása Kalocsa példáján. In BALÁZS Boglárka szerk.: *Az elmélet és a gyakorlat találkozása a térinformatikában V. Térinformatikai konferencia és szakkiallítás*. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó. 281–288.
- PÖDÖR, Andrea – DOBOS, Miklós (2014): Official Crime Statistics versus Fear of Crime of the Citizens in a Hungarian Small Town. *Gi_Forum, Geospatial Innovation for Society*, Vol. 2, 272–275. DOI: 10.1553/giscience2014s272
- RITECZ György (2015): Terrorizmus és/vagy bevándorlás, avagy mit mutatnak a számok. *Migráció és Társadalom*, 2015/1. sz. 112–120.
- RITECZ György (2016): Turizmus – Migráció – Terrorizmus. In NÉMETH Kornél szerk.: *I. Turizmus és biztonság nemzetközi tudományos konferencia konferenciakötete*. Nagykanizsa, Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz. 67–75.
- SZABÓ Krisztián (2014): Kérdőjelek a büntetőeljárás törvény egyes rendelkezései kapcsán. *Büntetőjogi Szemle*, 2014/1. sz. 31–36. Elérhető: <http://ujbtk.hu/dr-szabo-krisztian-kerdojelek-a-buntetoeljarasi-torveny-egyes-rendelkezesei-kapcsan/> (A letöltés ideje: 2018. 04. 20.)